

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

سهم سیاست‌های جمعیتی و فرزندآوری در بودجه ۱۴۰۰

پژوهش
تجزیه
معاونت سیاسی
صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب‌سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فریفته هدایتی

فهرست مطالب

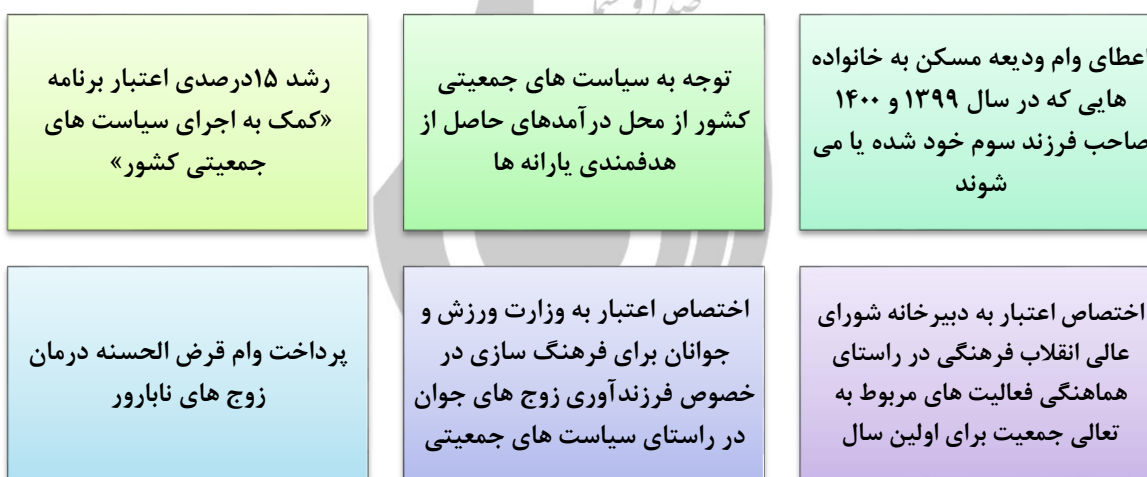
صفحه	عنوان
۳	*مقدمه.....
۳	*نقاط قوت بودجه ۱۴۰۰ در ارتباط با سیاستهای افزایش جمعیت و فرزندآوری.....
۴	*چالشها و نکات قابل تأمل بودجه ۱۴۰۰ در خصوص جمعیت و فرزندآوری از نظر مرکز پژوهشهای مجلس.....
۴	*نظر کارشناسان در باره لایحه بودجه ۱۴۰۰.....
۵	وام ودیعه مسکن:.....
۶	وام ازدواج.....
۸	وام قرض الحسنه برای درمان زوجین نابارور.....
۱۰	یارانه معیشتی.....
۱۰	*پیشنادهای اصلاحی مرکز پژوهشهای مجلس در ارتباط با تحقق سیاستهای جمعیتی در لایحه بودجه ۱۴۰۰.....
۱۱	*کلام آخر.....

حدود دو دهه است که رشد جمعیت کشور روند کاهشی خود را طی می‌کند و نرخ فرزندآوری در ایران زیر حدّ جانشینی است به نحوی که در صورت عدم تحقق مشوق‌های لازم برای ترغیب به فرزند آوری و کاستن از موانع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فرزند آوری و جلوگیری از کاهش نرخ موالید، در آینده‌ای نزدیک جمعیت کشور با بحران سالمندی روبه‌رو خواهد شد؛ وضعیتی که هم‌اکنون با توجه به شرایط اپیدمی کرونا از حساسیت و اهمیت بیشتری هم برخوردار شده است. برای رفع موانع فرزندآوری و جلوگیری از وقوع بحران جمعیتی در کشور به اقدام و تصمیمات مؤثر مسئولان و مردم نیاز است و یکی از مهمترین اولویت‌ها در این زمینه هدفمند کردن و بودجه‌ریزی دقیق و تامین مالی مناسب جهت اجرایی‌شدن سیاست‌های جمعیتی کشور است و به میزان سهمی که در لایحه بودجه به ابعاد مختلف این موضوع داده می‌شود می‌توان به اهمیت این ابعاد در نگاه مسئولان اجرایی کشور پی‌برد.

نقاط قوت بودجه ۱۴۰۰ در ارتباط با سیاست‌های افزایش جمعیت و فرزند آوری

نگاهی به لایحه بودجه ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که این لایحه از حیث توجه به موضوع جمعیت و فرزندآوری گامی رو به جلو برداشته است. مهمترین نکات مثبت لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در حوزه فرزندآوری عبارتند از^۱:

با توجه به تشکیل ستاد جمعیت در شورای عالی انقلاب فرهنگی اختصاص اعتبار به شرح فعالیت «هماهنگی فعالیت‌های مربوط به تعالی جمعیت» در این راستا بوده و مثبت ارزیابی می‌گردد. علاوه بر این وزارت ورزش و جوانان نیز در راستای حمایت از فرهنگ‌سازی و فرزندآوری زوج‌های جوان در راستای سیاست‌های کلی جمعیت، ۱۲ میلیارد ریال اعتبار دریافت کرده است. با توجه به اینکه در قانون شرح وظایف وزارت ورزش و جوانان مصوب ۱۳۹۹/۶/۱۶ ذیل بند «پ» بند «۹»، «اتخاذ تدابیر مناسب برای تسهیل تشکیل خانواده و ترویج فرهنگ فرزندآوری در زوج‌های جوان با استفاده از ظرفیت تمامی دستگاه‌های اجرایی ذیربط و خیرین» جزو وظایف این وزارتخانه دیده شده است، اختصاص اعتبار به آن را باید در راستای اجرای این وظیفه دانست و مثبت تلقی کرد.

۱. ارحامی آسیه و اکرم باجلان (۱۳۹۹)، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۳۲. اعتبارات مرتبط با موضوع حمایت از فرزندآوری و جمعیت در قوانین بودجه سنواتی، گزارش شماره ۱۷۳۳۰ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۹۹/۱۰/۱۳

چالش‌ها و نکات قابل تأمل بودجه ۱۴۰۰ در خصوص جمعیت و فرزندآوری از نظر مرکز پژوهش‌های مجلس

از نظر کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، لایحه بودجه ۱۴۰۰ گرچه نسبت به سال‌های گذشته گامی به جلو است، بررسی اعتبارات پیش‌بینی شده چالش‌ها و نکات قابل تأملی را نیز در این زمینه نشان می‌دهد از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

❖ **ابهام در اقدامات ذیل اجرای برنامه سلامت باروری و فرزندآوری خانوار**

❖ **کاهش ۴۰ درصدی اعتبار فرانشیز زایمان طبیعی**

❖ **کاهش ۴۰ درصدی اعتبار درمان ناباروری**

این در حالی است که بر اساس جزء «ه» تبصره بودجه سال ۹۶ و جزء «۲» بند «ز» تبصره ۱۷ قانون بودجه سال ۹۷ دولت مکلف است در قالب آیین‌نامه‌ای با پیشنهاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان برنامه و بودجه کشور که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد بخش دارویی و درمان بیماران نازایی را مشمول بیمه پایه سلامت قرار دهد.

❖ **کاهش ۴۷ درصدی اعتبار مربوط به کمک هزینه یک وعده غذای گرم در مهد روستایی**

با توجه به افزایش نرخ تورم و قیمت کالاهای خوراکی طی سال جاری، این کاهش مثبت ارزیابی نمی‌شود.

❖ **کاهش ۲۷ درصدی اعتبار مربوط به کمک هزینه تغذیه کودکان دارای سوءتغذیه**

با توجه به افزایش نرخ تورم و قیمت کالاهای خوراکی طی سال جاری، این کاهش مثبت ارزیابی نمی‌شود.

❖ **کاهش ۵۶ درصدی اعتبار مربوط به رفع سوءتغذیه کودکان تحت پوشش کمیته امداد**

با توجه به افزایش نرخ تورم و کالاهای اساسی در کشور نگران کننده محسوب می‌شود.

❖ **فقدان برنامه مشخص در حوزه راهبری و فرهنگ سازی پیرامون فرزندآوری ذیل نهادهای فرهنگی به ویژه**

صداوسیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.^۱

اختصاص اعتبارات متنوعی تحت عنوان سلامت باروری و فرزندآوری خانوار، آموزش زنان باردار، درمان ناباروری، فرانشیز زایمان طبیعی به صورت مجزا از برنامه کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی این سؤال را پیش خواهد آورد که دقیقاً چه اقداماتی ذیل برنامه کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی کشور صورت می‌پذیرد. عدم ذکر دقیق شرح فعالیت‌های ذیل برنامه کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی به معنای **فقدان شفافیت** در این زمینه است.^۲

اعتبار شرح فعالیت فرانشیز زایمان طبیعی و درمان ناباروری از ۲۰۰ میلیارد تومان در سال ۹۹ به ۱۲۰ میلیارد تومان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ تغییر یافته که کاهش ۴۰ درصدی را در هر کدام از این موارد نشان می‌دهد که در جهت منفی و تقابل با سیاست‌های کلی جمعیت قرار دارد.

*** نظر کارشناسان در باره لایحه بودجه ۱۴۰۰***

از نظر کارشناسان دولت یکی، دو اقدام خوب در لایحه بودجه انجام داده است که مهم‌ترین آن وام ودیعه مسکن است که به حوزه فرزندآوری مربوط می‌شود، اما ایراداتی هم دارد از جمله:

۱. ارحامی آسیه و اکرم باجلان (۱۳۹۹)، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۳۲. اعتبارات مرتبط با موضوع حمایت از فرزندآوری و جمعیت در قوانین بودجه سنواتی، گزارش شماره ۱۷۳۳۰ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۹۹/۱۰/۱۳

۲. ارحامی آسیه و اکرم باجلان (۱۳۹۹)، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور ۳۲. اعتبارات مرتبط با موضوع حمایت از فرزندآوری و جمعیت در قوانین بودجه سنواتی، گزارش شماره ۱۷۳۳۰ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۹۹/۱۰/۱۳

بر اساس "بند هـ" تبصره ۱۶ لایحه بودجه ۱۴۰۰، به هر خانواده مستأجری که فرزند سومش به دنیا بیاید، وام ودیعه مسکن ۷۰ میلیون تومانی تعلق می گیرد.

محورها	مصادیق
ناکافی بودن بودجه در نظر گرفته شده برای مسکن خانواده های ۵ نفره و پوشش دهی فقط ۷ درصد جمعیت هدف	۲۱۰ میلیارد تومان بودجه در نظر گرفته شده برای این قشر تنها برای ۷ درصد (یعنی حدود ۳ هزار نفر (!) از متقاضیان دارای این شرایط کافی است در حالی که تعداد این خانواده ها ۴۲ هزار مورد است و هر سال به تعداد خانواده های ۵ نفره اضافه می شود، برای پوشش کامل این قشر ۳ هزار میلیارد تومان بودجه لازم است. ^۱
به رسمیت نشناختن خانوارهای ۵ نفر به بالا	تنها خانواده های ۵ نفره شامل این بودجه شدند. خانواده های که مستأجر است و فرزند چهارم به دنیا می آید به حساب نیامده است. ^۲
لزوم افزایش بودجه وام ودیعه مسکن به ۴ هزار و ۲۰۰ میلیارد تومان	دولت اگر واقعا به دنبال افزایش جمعیت است با احتساب اینکه خانواده های مستأجری که فرزند سومشان به دنیا می آید ۶۱ هزار مورد هستند باید ۴ هزار و ۲۰۰ میلیارد تومان بودجه در این زمینه در نظر بگیرد. ^۳
کافی بودن منابع قرض الحسنه جاری بانکها برای پوشش کامل وامها	بر اساس اعلام کارشناسان اقتصادی، منابع قرض الحسنه جاری ما حدود ۴۰۰ هزار میلیارد تومان است، پس دولت می تواند به صورت عام المنفعه آن را در جهت ترویج و تشویق فرزندآوری در اختیار مردم قرار دهد. ^۴
عدم تفاوت گذاری بین مبلغ وام در تهران و شهرستانها	باید برای کسانی که در تهران و شهرستان با شهر و روستا متقاضی دریافت وام هستند تمایز قائل شویم و این میزان نباید برای همه ثابت باشد. ^۵
لزوم جرم انگاری در خصوص برخورد سلبی و سلیقه ای احتمالی بانک ها با متقاضیان	لازم است در این مورد هم جرم انگاری صورت گیرد، چرا که بسیاری از بانکها در این زمینه برخورد سلبی دارند و در تعداد ضامن و مواردی از این دست سلیقه ای برخورد می کنند؛ مثل وام ازدواج باید قوانین آن مشخص شود تا کسی نتواند از اجرای آن تخطی کند. ^۶
شمولیت نداشتن وام ودیعه مسکن به کل خانواده های دارای سه فرزند و بیشتر	ودیعه مسکن که به خانواده های سه فرزند تعلق می گیرد و کلاً مبلغ ۲۱۰ میلیارد تومان بودجه برای آن تعیین شده است. در کل چیزی حدود سه هزار خانواده را در بر می گیرد و عملاً شمولیت ندارد. با ۲۱۰ میلیارد تومان فقط می توان به ۷ درصد از خانواده های مستأجر ۵ نفره وام داد!
مصوبه کمیسیون تلفیق، ۵۰۰ میلیارد تومان	رحیم زارع سخنگوی کمیسیون تلفیق لایحه بودجه ۱۴۰۰ مجلس: ۵۰۰ میلیارد تومان پرداخت تسهیلات قرض الحسنه ودیعه مسکن به مبلغ هر شخص ۱۰۰ میلیون تومان برای پشتیبانی از فرزندآوری و فرزند سوم در نظر گرفته شده است. ^۷

۱. بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت چرا دولت هنوز هم "خانواده های بیش از ۵ نفر" را به رسمیت نمی شناسد، تسنیم، باشگاه خبرنگاران پویا ۹۹/۱۱/۱

۲. همان

۳. همان

۴. بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت چرا دولت هنوز هم "خانواده های بیش از ۵ نفر" را به رسمیت نمی شناسد، تسنیم، باشگاه خبرنگاران پویا ۹۹/۱۱/۱

۵. همان

۶. همان

۷. گام های عملی مجلس برای تقویت خانواده، سپهر، ۹۹/۱۱/۸

محورها	مصادیق
کافی بودن منابع قرض الحسنه جاری برای پرداخت وام جهت ترویج فرزندآوری	منابع قرض الحسنه در دو نوع پس انداز و جاری هستند و براساس اعلام کارشناسان اقتصادی، منابع قرض الحسنه جاری ما حدود ۴۰۰ هزار میلیارد تومان است، پس دولت می تواند به صورت عام المنفعه آن را در جهت ترویج و تشویق فرزندآوری در اختیار مردم قرار دهد. ^۱
شمولیت داشتن وام ودیعه مسکن فقط به ۳ میلیون از متقاضیان	قاسم پور: ودیعه مسکن که به خانواده های سه فرزند تعلق می گیرد و کلاً مبلغ ۲۱۰ میلیارد تومان بودجه برای آن تعیین شده است. در کل چیزی حدود سه هزار خانواده را در بر می گیرد و عملاً شمولیت ندارد.
تأثیرگذاری اعطای تسهیلات ودیعه مسکن در افزایش فرزندآوری	قیمت هر متر مربع زیربنای مسکونی در شهر تهران در آبان ۱۳۹۹ بین ۱۲ تا ۵۵ میلیون تومان متغیر بوده؛ به این ترتیب تهیه یک ملک ۵۰ متری در ارزان ترین منطقه تهران حداقل ۶۰۰ میلیون تومان هزینه دارد. شاخص اجاره بهای مسکن در تهران نیز، مطابق با گزارش پایگاه خبری ملک هفت؛ در آبان ماه سال جاری نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۲۸۷ درصد رشد داشته است. به این ترتیب بررسی رشد قیمت مسکن و اجاره بها نشان می دهد که اعطای تسهیلات ۷۰ میلیون تومانی مسکن آن هم برای خانوارهای حداقل ۵ نفره که به تبع لازم است خانه ای با مساحت بزرگ تر اجاره نمایند؛ کمک چندانی نمی کند. ^۲
اختلاف بسیار زیاد میان اعتبار در نظر گرفته شده و اعتبار مورد نیاز برای تأمین حداکثری وام ودیعه مسکن متقاضیان	بر اساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، بیش از ۲۳ میلیون و ۵۰۰ هزار خانوار در کشور وجود دارد که از این تعداد بیش از ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار خانوار ۵ نفره هستند؛ به عبارت دیگر سهم خانوارهای ۵ نفره در کشور ۱۰ درصد است که بنابر داده های مرکز آمار، ۲۴ درصد از این خانواده ها مستأجرند. از طرفی بر اساس آمار سال ۱۳۹۵، حدود ۱۵ درصد از ولادت ها متعلق به فرزند سوم بوده است؛ با توجه به موارد فوق می توان گفت در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۷۵ هزار مورد زاد و ولد به تولد فرزند سوم اختصاص داشته است که ۴۲ هزار مورد از این تعداد به خانواده های مستأجر اختصاص داشته است؛ با استناد به متن لایحه بودجه مشخص می شود میزان اعتباری که دولت برای تأمین وام ودیعه مسکن خانواده های ۵ نفره در نظر گرفته ۲۱۰ میلیارد تومان است؛ این مبلغ فقط ۷ درصد از کل متقاضیان واجد شرایط (۳۰۰۰ هزار نفر) را پوشش می دهد؛ این در حالی است که برای تأمین وام ۷۰ میلیونی مسکن به ۴۲ هزار خانواده ۵ نفره بیش از ۲ هزار و ۹۰۰ میلیارد تومان اعتبار نیاز وجود دارد. اختلاف میان اعتبار در نظر گرفته شده و اعتبار مورد نیاز برای تأمین حداکثری وام ودیعه مسکن متقاضیان، بسیار زیاد است و این امر باعث ناکارآمدی تبصره خواهد شد زیرا اعتبار ۲۱۰ میلیارد تومانی مبتنی بر داده های معتبر موجود پیشنهاد نشده و واقعیت ماجرا در نظر گرفته نشده است. ^۳

❖ وام ازدواج

عدم تناسب افزایش مبلغ وام ازدواج با نرخ تورم
شرط سنی گذاشتن برای دریافت وام ازدواج (هدف پنهان آن ممنوعیت پرداخت وام به ازدواج های زیر ۱۸ سال است)
بسیار مبهم بودن منابع قرض الحسنه
احتمال عدم تمکین برخی از بانک ها به پرداخت وام و یا سلیقه ای اجرا کردن قانون، به سبب نبود جرم انگاری در لایحه در این خصوص

نظرات کارشناسان در باره وام ازدواج در بودجه ۱۴۰۰

محورها	مستندات
عدم تناسب مبلغ وام ازدواج با نرخ تورم و مبهم بودن منابع قرض الحسنه	خلیلی: در بند الف تبصره ۱۶ گفته شده است دولت برای هر زوج ۵۰ میلیون تومان وام ازدواج در نظر بگیرد؛ وام ازدواج باید با نرخ تورم متناسب شود؛ با احتساب نرخ تورم حداقل باید مبلغ وام به ۷۰ میلیون تومان افزایش پیدا کند؛ از طرف دیگر، منابع قرض الحسنه ما بسیار مبهم هستند و در زمان حاضر تنها مشوق جمهوری اسلامی برای ازدواج همین وام ازدواج است.

^۱ بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت چرا دولت هنوز هم "خانواده های بیش از ۵ نفر" را به رسمیت نمی شناسد، تسنیم، ۹۹/۱۱/۱

^۲ لایحه بودجه ۱۴۰۰، اعطای تسهیلات ۷۰ میلیون تومانی مسکن به فرزند سوم، ایسنا، ۹۹/۱۰/۲۹

^۳ بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت، وام مسکن "ناقص الخلقه" برای تولد فرزند سوم در بودجه ۱۴۰۰، تسنیم، ۹۹/۱۰/۱۴

محورها	مستندات
شائبه شرط سنی برای پرداخت وام ازدواج	خلیلی: برای نخستین بار در تاریخ بودجه‌نویسی کشور برای دریافت وام ازدواج شرط سنی در نظر گرفته شده است! اظهارنظرهای مسئولان دولتی نشان می‌دهد که قصد آنها ممنوعیت پرداخت وام به ازدواج‌های زیر ۱۸ سال است؛ و تشخیص شرط سنی این موضوع به‌عهده وزارت ورزش و جوانان و بانک مرکزی قرار داده شده است؛ وزارت ورزش و جوانان در این باره ادعا می‌کند که در این سنین وام‌ها آسیب‌زاست و خرید و فروش می‌شود؛ بانک مرکزی هم که ادعا می‌کند بودجه ندارد (!) این در حالی است که ازدواج‌های زیر ۱۸ سال ۲۰ درصد از کل ازدواج‌های کشور را تشکیل می‌دهند و از طرفی از نظر تمام مؤلفه‌ها این نوع ازدواج‌ها موفق عمل کرده‌اند. این به آن معنی است که با پول خود مردم و بیت‌المال لایحه‌ای تنظیم شده است که در آن ازدواج جوانان مشکل‌تر می‌شود و این کار متأسفانه با عنوان ارتقای وضعیت مردم صورت می‌گیرد (!) مثلاً یکی از دلایل شرط سنی را این اعلام می‌کنند که این مورد با سن ۱۸ سال که برای اخذ گواهینامه مشخص شده یا سنی که برای رأی دادن در نظر گرفته شده است مقایسه می‌شود. در حالی که این مقایسه از ریشه غلط است. در یک جامعه آرمانی سن نباید ملاک اصلی قرار گیرد، قانونگذاران باید به این مسئله ورود کنند، این ایراد قانونی مردم را از حق طبیعی‌شان محروم می‌کند ^۱ .
ایراد قانونی در اجرای قانون وام ازدواج و سلیقه ای عمل کردن بانک‌ها	حتی در تعداد ضامنی که بانک‌ها در نظر گرفته‌اند، سلیقه‌ای عمل می‌شود براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در سال ۹۸ دو بار به بانک‌های عامل توسط بانک مرکزی نامه ارسال شده است به این مضمون که به اجرای قانون تمکین کنند، این نشان می‌دهد که در اجرای قانون وام ازدواج ایراد قانونی وجود دارد، در این رابطه باید در لایحه بودجه جرم‌انگاری صورت بگیرد. ^۲
لزوم تقویت وام ازدواج به عنوان تنها تسهیلاتی که در حال حاضر از ازدواج جوانان حمایت می‌کند	دکتر فاطمه قاسمیپور، رئیس فراکسیون زنان مجلس: متولیان امر ازدواج در دولت درباره شرایط سنی افرادی که وام ازدواج باید به آنها تعلق بگیرد نکاتی دارند. مثل اینکه این وام میزانی از انحراف را داراست و ازدواج‌های صوری شکل می‌گیرد. برای اینکه افراد به این وام دسترسی پیدا کنند، این موارد قابل رصد و اثبات نیست پس نمی‌تواند مبنای عمل قرار گیرد. وام ازدواج، تنها تسهیلاتی است که در حال حاضر برای ازدواج جوانان انجام می‌شود و این امر در کنار تسهیلات دیگر باید تقویت شود. ^۳
آمار ازدواج نامتعارف بسیار کم و ناچیز در آمار کلی هستند و نمی‌شود با استناد به اینها برای تغییر یک قانون تلاش کرد	دکتر پدram کاویان پژوهشگر و مدیر گروه سیاستگذاری اندیشکده ایتان: بر حسب آمار ثبت احوال، اغلب این ازدواج‌ها با توجه به الگوی ازدواجی ایرانی، که در آن مرد از زن بزرگتر است، شامل دخترانی می‌شود در سنین نزدیک به ۱۸ سال با پسرانی با میانگین سنی ۲۲ سال ازدواج کرده‌اند. وقتی می‌گوییم ازدواج پسران ۲۲ ساله کسی حساس نمی‌شود. به همین خاطر وقتی گفته می‌شود که به ازدواج‌های زیر ۱۸ سال وام ازدواج تعلق می‌گیرد، در واقع وام به زوجی که زن میانگین ۱۸ ساله و مرد میانگین ۲۲ ساله است تعلق می‌گیرد. حالا اگر اعطای وام به زیر ۱۸ ساله‌ها متوقف بشود، عملاً در حق این زنان ظلم می‌شود. اگر ازدواج دختران زیر ۱۸ سال با مردان بالای ۳۶ سال را به عنوان معیار ازدواج غیر متعارف در نظر بگیریم به طور کلی در سال ۹۷ فقط ۵۵ مورد ازدواج در این بازه سنی اتفاق افتاده است. آمار ازدواج نامتعارف بسیار کم و ناچیز در آمار کلی هستند و نمی‌شود با استناد به این‌ها برای تغییر یک قانون تلاش کرد ^۴ .
لزوم شفاف سازی و تصریح در خصوص ضمانت وام ازدواج	دکتر فاطمه قاسمیپور، رئیس فراکسیون زنان مجلس: دسترسی به وام باید شمولیت داشته باشد و ما با توزیع ناعادلانه مواجه نشویم. وام باید به صورتی باشد که همه توان بازپرداخت و امکان ضمانت وام را داشته باشند. معمولاً افرادی که از وام ازدواج بازمی‌مانند مشکل ضامن دارند. در واقع هم بازپرداخت مشکل است هم پیدا کردن ضامن. یکی از مسائلی که در کمیسیون اجتماعی مطرح شد این بود که یک فرد دارای چک معتبر به جای کارمند رسمی و نامه کسر از حقوق برای وام ازدواج به عنوان ضامن تعیین بشود. قاعدتاً بحث ضمانت در بحث وام باید تصریح شود تا اینگونه مسایل پیش نیاید. ^۵
لزوم جرم‌انگاری درباره تخلف بانکها از پرداخت وام ازدواج به برخی افراد	متأسفانه ما در قانون نگفتیم که اگر بانک با این شرایط وام را به متقاضی نداد متقاضی باید چه کار کند. وقتی یک قانون مصوب کشور است بانک و یا شعبات مختلف بانک‌ها نباید از آن تخطی کنند. نظر و پیشنهاد ما به نمایندگان مجلس این بود که برای این کار جرم‌انگاری صورت بگیرد. کسی که مدیر یک بانک دولتی است و از حقوق بیت‌المال حقوق می‌گیرد موظف است آن چیزی که حاکمیت تعیین کرده را به مشتریان بانک ارائه کند. اما وقتی با رای خود سخت‌گیری‌های بیش

۱. بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت چرا دولت هنوز هم "خانواده‌های بیش از ۵ نفر" را به رسمیت نمی‌شناسد!، تسنیم، باشگاه خبرنگاران پویا ۹۹/۱۱/۱

۲. همان

۳. میزگرد خانواده | بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۰ در حوزه خانواده و جمعیت با حضور رئیس فراکسیون زنان مجلس، فارس، ۹۹/۱۰/۳۰

۴. همان

۵. همان

مستندات	محورها
از آنچه در قانون آمده را اعمال می‌کند، باید برای آن رئیس شعبه جرم‌انگاری صورت بگیرد. ^۱ قانون‌گذار باید جرم تخطی این بانکها را در قانون پیش‌بینی کند.	
سید وحیدرضا پرهیزکاری: دولت در لایحه بودجه ۱۴۰۰ وام ازدواج را ۵۰ میلیون تومان و زمان بازپرداخت اقساط آن را ۵ سال در نظر گرفته که نسبت به سال ۱۳۹۹ هیچ تغییری نکرده است. افزایش میزان وام ازدواج به بیش از ۸۰ میلیون و افزایش زمان بازپرداخت اقساط آن به ۷ سال، کمترین حمایتی است که دولت می‌تواند از جوانان در زمینه ازدواج انجام دهد. انتظار می‌رود با توجه به افزایش قیمت‌ها و جهش‌های تورمی در سال اخیر، در قانون بودجه ۱۴۰۰ نیز وام ازدواج به عنوان تنها ابزار حمایتی از جوانان در تشکیل خانواده در سال آینده متناسب با افزایش قیمت‌ها افزایش یابد. ^۲	لزوم افزایش مبلغ و مدت بازپرداخت وام متناسب با تورم
منابع وام ازدواج از محل سپرده‌های جذب شده با نرخ سود صفر است (سپرده‌های قرض‌الحسنه و جاری)، منابعی که قانوناً نیز باید صرف وام‌های قرض‌الحسنه گردند (حتی بانک‌ها از این محل نیز سود ۴ درصدی کسب می‌کنند). محاسبات نیز از کفایت این میزان منابع برای پوشش تمامی وام‌های ازدواج را تایید می‌کند و حتی منابع را بسیار بیشتر از مصارف برآورد می‌نمایند. بنابراین در این وام نیازی به استفاده از منابع دیگر از جمله منابع بانک مرکزی نیست.	کافی بودن منابع قرض الحسنه و جاری بانک‌ها برای پرداخت تمامی وام‌های ازدواج و عدم نیاز به سایر منابع

❖ وام قرض الحسنه برای درمان زوجین نابارور

مستندات	محورها
دکتر فاطمه قاسمیپور، رئیس فراکسیون زنان مجلس: مبلغ وام قرض الحسنه برای درمان زوجین نابارور حدود ۵۰۰ میلیارد تومان است. اما مقرر شده این رقم علاوه بر زوجین نابارور، به بیماران سرطانی و صعب‌العلاج هم تعلق بگیرد و سهم زوجین نابارور هم از این رقم مشخص نیست. ^۳	مشخص نبودن سهم زوج‌های نابارور از وام قرض الحسنه
دکتر فاطمه قاسمیپور، رئیس فراکسیون زنان مجلس: در جای دیگری از بودجه ۱۴۰۰، «کمک به سیاست‌های جمعیت و خانواده» آمده است. اما در کنار تولید واکسن کرونا، پزشک خانواده، بیمه سلامت و مسائلی از این دست آورده شده و سهم هیچ‌کدام هم مشخص نشده است. ^۴	وجود ابهام در سهم درمان ناباروری از ردیف «کمک به سیاست‌های جمعیت و خانواده»
دکتر فاطمه قاسمیپور، رئیس فراکسیون زنان مجلس: بحث هزینه درمان ناباروری که بودجه آن در سال ۱۴۰۰، ۴۰ درصد کاهش پیدا کرده است و از ۲۰۰ میلیارد تومان به ۱۲۰ میلیارد تومان رسیده است. فرانشیز زایمان طبیعی نیز ۴۰ درصد کاهش پیدا کرده است. ^۵	کاهش ۴۰ درصدی بودجه درمان ناباروری و نیز فرانشیز زایمان طبیعی در بودجه ۱۴۰۰ مغایر ۶۵۲ با سیاست‌های جمعیت و فرزندآوری
قاسمیپور: رقم کمک به درمان تهاجمی ناباروری باید افزایش پیدا کند. از آن طرف باید بخشی از درمان‌های دارویی درمان ناباروری هم بیمه بشود و همچنین در این امر باید به این سمت برویم که هزینه‌های ناباروری تحت بیمه‌های پایه قرار بگیرند. ^۶	کاهش بودجه درمان ناباروری
قاسمیپور: سبکی که الان برای دریافت یارانه درمان ناباروری و آنچه در بودجه سال ۹۹ رقم آن ۲۰۰ میلیارد بود، وجود دارد این است که افراد باید به دانشگاه علوم پزشکی مراجعه کنند و سپس به یکی از مراکز درمان دولتی هدایت شوند. به این ترتیب یک بار عمل‌های جراحی برای این زوج آن هم فقط در مرکز دولتی با فرانشیز پایین انجام می‌شود. این فرآیند بسیار پیچیده است و بسیاری از افراد هم اصلاً از آن مطلع نیستند که بخواهند استفاده کنند. ^۷	فرایند پیچیده استفاده از یارانه ناباروری در مراکز دولتی

۱. همان

۲. سید وحیدرضا پرهیزکاری، محاسبه هزینه تهیه جهیزیه و مسکن نشان می‌دهد لزوم افزایش وام ازدواج به ۸۰ میلیون تومان در بودجه ۱۴۰۰، ۹۹/۱۰/۲۴

۳. میزگرد خانواده | بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۰ در حوزه خانواده و جمعیت با حضور رئیس فراکسیون زنان مجلس، فارس، ۹۹/۱۰/۳۰

۴. همان

۵. همان

۶. همان

۷. همان

<p>افراد با این یارانه درمان از خدمات مراکز خصوصی نمی‌توانند استفاده کنند. به خاطر همین روند، در گزارش مرکز پژوهش‌ها هم آمده است که بخش زیادی از این ۲۰۰ میلیارد تومان اصلاً استفاده نمی‌شده است.^۱</p>	<p>عدم امکان استفاده از یارانه ناباروری در مراکز خصوصی</p>
<p>خود وزارتخانه تمام این پول را خرج مسئله درمان ناباروری نمی‌کرد و مثلاً بخشی از آن را برای زیرساخت‌ها مصرف می‌کرد. این موضوع برای ما اصلاً قابل قبول نیست ما موافقیم که باید زیرساخت‌ها هم توسعه داده بشوند اما اصلاً ردیف بودجه توسعه زیرساخت‌ها متفاوت است و اگر این پول به درمان ناباروری در بودجه اختصاص داده شده است، فقط و فقط باید برای درمان استفاده شود.^۲</p>	<p>عدم تفکیک ردیف بودجه توسعه زیرساخت‌ها از درمان ناباروری</p>
<p>به همین خاطر نظر ما این است که این فرآیند باید از این مدل هم خارج بشود و بیمه‌های پایه از همان ابتدا از این زوجین حمایت کنند به این ترتیب خیلی از مشکلات مالی زوجین نابارور حل می‌شود.^۳</p>	<p>لزوم خروج فرآیند درمان ناباروری از مدل یارانه ای و حمایت بیمه‌های پایه از آن</p>
<p>تا قبل از این بیمه‌ها به خاطر ترس از عدم دریافت بودجه از طرف بسیاری از اوقات از بیمه زوجین نابارور خودداری می‌کردند. مسئله بیمه‌ها دقیقاً همین است که بیمه‌گر باید پاسخگوی فرد بیمه شده باشد ولی ممکن است دولت نسبت به پرداخت دیون بیمه دیر اقدام کند. این مسئله در طرح جوانی جمعیت به این صورت در نظر گرفته شده است که توسط شورای عالی بیمه پیگیری شود و بودجه‌ای که برای درمان ناباروری وجود دارد را به بیمه‌های پایه اختصاص بدهد.^۴</p>	<p>لزوم اختصاص دادن بودجه درمان ناباروری به بیمه‌های پایه</p>
<p>کاویان: درباره مسئله ناباروری برای طرح در کمیسیون تلفیق چندین پیشنهاد داشتیم. یکی از آنها مربوط به فلوشیپ ناباروری بود و اینکه تعیین بشود که متخصصین زنان و زایمان که سابقه ۵ سال خدمت دارند در امور فنی ناباروری در مراکز ناباروری به کار گرفته شوند. موضوع دوم این بود که بیمارستان‌های علوم پزشکی که در ذیل خودشان مرکز ناباروری ندارند در بخش دولتی یک مرکز ناباروری ذیل خودشان احداث کنند.^۵</p>	<p>اصلاح رویه فلوشیپ ناباروری</p>
<p>یارانه درمان ناباروری و آن بودجه مبهمی که برای سیاست‌های کلی جمعیت تعیین شده به بیمه‌ها منتقل بشود تا بیمه‌ها آن را تحت پوشش قرار بدهند. الان ظرفیت کل درمان ناباروری کشور ۵۵ هزار سیکل در سال است و بخش عمده‌ای از درمان‌ها در مراکز خصوصی انجام می‌شود. اما وزارت بهداشت مراکز خصوصی را تحت بیمه قرار نمی‌دهد. درحالی که با یک نظام ارجاع مراکز خصوصی هم می‌توانست از بیمه درمان ناباروری استفاده کنند. بنابراین پیشنهاد ما برای بودجه ۱۴۰۰ به مجلس این است که این نظام ارجاع صورت بگیرد. از طرف دیگر اگر زوجین برای این ۵۵ هزار سیکل در سال، بخواهند ۹۰ درصد هزینه‌های درمان خود را به علاوه داروها و غیره پرداخت کنند چیزی حدود ۵۰۰ میلیارد تومان در سال هزینه دارد. در همین بودجه ما یک ردیف داریم که وزارت بهداشت از محل اجرای افزایش قیمت بنزین چیزی حدود ۷ هزار میلیارد تومان سهم دارد. این پولی بوده که دست مردم بوده است و تا دیروز به عنوان یارانه بنزین مستقیماً به مردم داده می‌شده است و الان در اختیار وزارت بهداشت است. از این ۷ هزار میلیارد تومان، ۵۰۰ میلیارد تومان هم می‌تواند کل درمان ناباروری برای ۵۵ هزار سیکل در سال را رایگان کند. این را باید در نظر بگیریم که ظرفیت درمان ناباروری ما در کشور بسیار پایین است. در کل کشور فقط ۱۳۵ فلوشیپ درمان نازایی وجود دارد. برای درمان ناباروری فقط ۸۰ مرکز داریم که ۴۰ مرکز آن خصوصی هستند و ۵۰ مرکز از این تعداد هم در تهران هستند. ۶۰ درصد مردم کشور در شهر محل سکونت خود به مرکز درمان ناباروری دسترسی ندارند. بودجه و رقمی که ما از آن صحبت می‌کنیم فقط برای دربرگرفتن ۵۵ هزار سیکل (هر سیکل سه دوره درمان تهاجمی است) در سال که ظرفیت درمانی ما می‌باشد.^۶</p>	<p>انتقال یارانه درمان ناباروری به بیمه‌ها</p>

۱. همان

۲. میزگرد خانواده| بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۰ در حوزه خانواده و جمعیت با حضور رئیس فراکسیون زنان مجلس، فارس، ۹۹/۱۰/۳۰

۳. همان

۴. همان

۵. همان

۶. همان

کلویان: در دهه ۷۰ آزمون‌های در کشور برگزار شد و طی آن هم‌اکنون بسیاری از متخصصین زنان و زایمان در مراکز درمان ناباروری مشغول به کار هستند. چون دوره فلوشیپ هم یک دوره عملی است و نیاز نیست که کسی کتاب بخواند و آزمون بدهد. بلکه با تجربه و انجام عمل‌های ناباروری مهارت را کسب می‌کند. الان افرادی که در دهه ۷۰ آزمون دادند، کاملاً متبحر هستند. می‌توان از تجربه دهه ۷۰ دوباره استفاده کرد و با یک آزمون مشکل کمبود فلوشیپ درمان ناباروری را حل کرد. ^۱	پیشنهاد برگزاری آزمون برای افزایش ظرفیت فلوشیپ ناباروری
---	---

❖ یارانه معیشتی

مستندات	محورها
<p>بهزاد خلیلی: یارانه معیشتی در تبصره ۱۴ لایحه بودجه است. ردیف ۱۲ مصارف هدفمندی به یارانه معیشتی اختصاص دارد، یارانه معیشتی حدود ۳۱ هزار میلیارد تومان اعتبار دارد و از سال ۹۸ در حال اجراست اما <u>آئین‌نامه و شیوه اجرایی آن تماماً ضد جمعیتی است</u>، چون برای خانواده یک‌نفره ۵۵ هزار تومان سهم، برای خانواده ۲ نفره سهم ۵۱ هزار تومان، برای خانواده ۳ نفره ۴۶ هزار تومان و ... در نظر گرفته شده است که این سهم با افزایش تعداد خانواده کاهش می‌یابد! برای خانواده ۵ نفره و بیشتر کلاً ۲۰۵ هزار تومان اختصاص پیدا می‌کند! این یارانه با اینکه بسیار ناچیز است یک پیام ضد جمعیتی را به مردم انتقال می‌دهد در حالی که به‌طور طبیعی خانواده پرجمعیت‌تر باید سهم بیشتری از یارانه دریافت کنند.^۲</p>	مغایرت آئین‌نامه و شیوه اجرایی یارانه معیشتی با سیاست‌های جمعیت و فرزند آوری

پیشنهاد‌های اصلاحی مرکز پژوهش‌های مجلس در ارتباط با تحقق سیاست‌های جمعیتی در لایحه بودجه ۱۴۰۰

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با توجه به بودجه سال ۱۴۰۰ و لزوم توجه به سیاست‌های جمعیتی در لایحه، پیشنهادهایی را به‌منظور بهبود رویکرد دولت به موضوع رشد جمعیت و افزایش فرزندآوری ارائه کرده است:

- ❖ ضرورت شفافیت در هزینه‌کرد اعتبار برنامه «کمک به اجرای سیاست‌های جمعیتی کشور
- ❖ لزوم توجه به اعتبارات مورد نیاز جهت اجرای طرح جوانی جمعیت و حمایت از خانواده
- ❖ الحاق یک بند به ذیل تبصره «۱۶» با موضوع «اختصاص وام قرض‌الحسنه تولد فرزند به‌ازای تولد هر فرزند و افزایش آن به‌صورت پلکانی»
- ❖ اصلاح بند «ه» تبصره «۱۶» در خصوص وام ودیعه مسکن
- ❖ اصلاح بند «۵-۲۵» تبصره «۱۴» به‌علت مبهم بودن مفهوم سیاست‌های جمعیتی (ذکر سهم و مصادیق)
- ❖ الحاق به بند «ع» تبصره «۵»: احداث و تجهیز خوابگاه متاهلین از محل فروش اوراق
- ❖ الحاق به بند «ز» تبصره «۶»: الحاق درمان نازایی از محل افزایش عوارض گمرکی واردات لوازم آرایشی
- ❖ اصلاح بند «۴» تبصره «۸»: الحاق خوابگاه متاهلین با اولویت دانشجویان دارای فرزند به مصادیق مذکور
- ❖ اصلاح تبصره «۱۴»: پیش‌بینی سبد تغذیه مادران باردار و دارای فرزند (از محل اصلاح بند «۲۳» و «۲۴» جدول تبصره «۱۴»)

همچنین این مرکز درباره بودجه رسانه‌ها نیز گزارش جدیدی منتشر کرده است. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، حدود ۳،۳۸۱ میلیارد تومان برای فصل رسانه در نظر گرفته شده است. این مبلغ حدود ۲۵ درصد از اعتبارات امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری است. کل اعتبارات برنامه‌های فصل رسانه (جاری و عمرانی) نسبت به مصوب سال ۱۳۹۹، ۳۸ درصد و اعتبارات هزینه‌ای و عمرانی برنامه‌های حوزه رسانه در این لایحه نیز نسبت به مصوب سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۷ و ۵۹ درصد افزایش داشته است.

^۱ میزگرد خانواده | بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۰ در حوزه خانواده و جمعیت با حضور رئیس فراکسیون زنان مجلس، فارس، ۳۰/۱۰/۹۹
^۲ بهزاد خلیلی پژوهشگر حوزه جمعیت چرا دولت هنوز هم "خانواده‌های بیش از ۵ نفر" را به رسمیت نمی‌شناسد!، تسنیم، باشگاه خبرنگاران پویا ۹۹/۱۱/۱

کلام آخر

بررسی نقد و نظرها در خصوص لایحه بودجه ۱۴۰۰ با توجه به محور جمعیت و فرزندآوری، و بررسی دو حکم پیش‌بینی شده در تبصره‌های لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ بیانگر آن است که دولت در اجرای تکلیف مندرج در ماده (۹۳) قانون برنامه ششم توسعه، مفاد قانون را رعایت نکرده است. به نظر می‌رسد که مسئولان برای تشویق خانوارها به داشتن فرزند بیشتر بایستی راه حل‌های اساسی‌تری در نظر بگیرند.

